

ORAȘUL BUCUREȘTI ÎN ULTIMILE LUNI DE DOMNIE ALE REGELUI CAROL I

Gabriel Ciotoran

În urmă cu un secol, lunga domnie a Regelui Carol I (1866-1914) se apropia de final. Capitala, pe deplin modernizată în acest răstimp, după începutul făcut de A. I. Cuza, urma să fie teatrul de desfășurare a unor evenimente fără precedent: procesiunea funerară a monarhului și tentativa de asasinare a mesagerilor Angliei, trimiși la regele României să-l determine să intre în război alături de ea. Pe 15 iulie 1914 începuse „Marele Război” sau primul război mondial.

Ziua de naștere a „Prea Sfințitului Sofronie” a fost un bun prilej de petrecere pentru acesta iar, pentru vecini, să se scoale „cu noaptea în cap”. Aniversatul era poreclit „Popa Iapă” datorită animalului pe care-l avea și la care ținea foarte mult. Locuia în Strada Romană nr. 250.

Petrecerea a fost pe larg prezentată de presă¹. Aceasta îi era însă ostilă și l-a prezentat și în alte împrejurări, ca pe un personaj negativ².

„Cetățenii din strada Romană au fost deșteptați azi-dimineață pe la orele cinci de niște chiote asurzitoare, care ieșeau de la casa cu nr. 250. La început, cetățenii n-au dat atenție acestor strigăte, crezând că preotul s-a întors de la vreo petrecere mahmur. Scandalul a luat însă așa proporții, că într-o oră, întreaga mahala era în picioare. La Prea Sfințitul Sofronie era chef mare, Se desfundaseră câteva butii de vin și de rachiu și tarafurile de alături asurzeau mahalaua cu „Sârba popilor”, „Chiriac n-are papuci” și alte cântece de acest fel”. Oamenii, treptat, s-au dezmeticit și și-au amintit că „azi, 11 martie, e chiar ziua Sf. Sofronie, pe care a ținut s-o sărbătorească cu veselie și berechet”.

Printre invitați s-au numărat: Episcopul Calist al Argeșului, Dionisie al Buzăului, Nifon al Dunării de Jos, Arhiereul Eugenie Humulescu și alte cunoscute fețe, fiecare însoțit de câte un taraf de lăutari și „câte o nevinovată și crudă oiță”.

Printre dansurile acestei petreceri amintesc: tango, „furlana”, „desculța”, „ca la ușa cortului” și „dansul apașilor”. Cât despre animalele consumate, numărul acestora pare desprins din basme: „patrusprezece miei, doi porci, treisprezece berbeci”, concomitent cu consumul a „două zeci de vedre de basamac și șase butii de vin”.

Din nenorocire, conducătorii marilor puteri, Germania și Austro-Ungaria, nu erau așa de „petrecăreți”. Peste numai patru luni, sub pretextul atentatului de la Sarajevo, ei declanșau războiul.

Locuitorii Capitalei aflaseră din presă că pe 15 iulie 1914 s-a declanșat războiul în Europa, între Tripla Înțelegere și Tripla Alianță³. Vestea se dusese din om în om,

fiind comentată în localurile publice, în vestita Capșa de pe Calea Victoriei în primul rând. Problema principală care-i frământa era următoarea: „mergem cu Austria sau mergem cu Rusia?”. Varianta neutralității era deci exclusă! „Calea Victoriei devenise războinică, semănând cu anul anterior, când șapte mii de voluntari s-au înscris într-un registru la Capșa. O întrebare, desigur, de o importanță cu mult mai mică era „A cui va fi prima victorie?”⁴

Răspunsul a venit repede: a Germaniei; astfel că titlul „Sărmana Franță”, publicat de „Seara”, este sugestiv, relatând invadarea ei de către armata germană, a doua oară după 45 de ani, în 1870. În Gara de Nord a avut loc o manifestație pentru Franța, cu prilejul plecării unui tren spre Marsilla. În el erau 250 de militari francezi. În schimb, pasagerul maghiar Martin Piroșca, din trenul ce se ducea la Ploiești, a fost dat jos și predat poliției, datorită faptului că insultase armata română.

În fața restaurantului Capșa, pe restul Căii Victoriei, în zona statuiilor de la Universitate, aveau loc numeroase manifestații. Studenți, elevi manifestau pentru intrarea în război alături de Franța, pentru eliberarea Transilvaniei. Se cânta „Deșteaptă-te, române”⁵. Altă adunare a avut loc la Minerva, o berărie din centru, precum și pe Bulevardul Elisabeta.

În ziua de 2 septembrie 1914, a sosit de la Sinaia, la șapte seara, Nicu Filipescu, cunoscut om politic, mare partizan al intrării rapide în război pentru făurirea Marii Uniri. I s-a făcut o extraordinară primire. „Mulțimea s-a urcat pe locomotivă, pe vagoane...” Entuziasmul nu se poate descrie. După ce a coborât din tren, a fost purtat în triumf. S-a adresat mulțimii cu următoarele cuvinte:

„Cetățeni! Fraților! Fiți pe pace. Regele, guvernul, poporul nu au decât un singur ideal național. Ora cea mare a sunat!”⁶. S-a suit într-un automobil, în care stătea în picioare. Mașina era înconjurată de o mulțime cu tricolorul în mâini. Aceasta a parcurs: Calea Griviței, Calea Victoriei, Bulevardul Academiei, până la statuia lui Mihai Viteazul. Cortegiul a depus un tricolor pe aceasta. N. Filipescu a spus: „Domnilor, să ne despărțim în fața statuii lui Mihai Viteazul, cu siguranța că vom fi vrednici să împlinim gândul cel sfânt și să strigăm: Trăiască Carol I, rege al tuturor românilor!”. Oamenii s-au împrăștiat în cea mai perfectă ordine⁷.

Presa informa că liderii Triplei Înțelegeri ne ofereau, deocamdată, numai sudul Transilvaniei, pentru intrarea în război. Nicolae Iorga a luat poziție pentru ruperea neutralității, în articolul „O explicație”, publicat în Neamul Românesc. „Multe lucruri nu le știu, iar ceea ce știu, n-am voie să spun. Generațiile viitoare să-și aducă aminte în cântece, nu în blesteme. Armata, dacă-i pregătită, să rupă neutralitatea în numele lui Carol”⁸. Articolul este urmat de unul și mai clar: „Să intrăm în Transilvania”, publicat în “Seara”.

La sfârșitul lunii octombrie, pe clădiri se lipiseră afișe care chemau la o manifestație patriotică la statuia lui M. Viteazul. Alte afișe urmăreau contracararea

ei. „Publicul este sfătuit să nu se îndepărteze de calmul gravelor împrejurări prin care trece actualmente țara. În acord cu cetățenii întregii țări, bucureștenii nu se vor lăsa târâți pe căi atât de primejdioase. Avem încredere în maturitatea și cuminența lor”. Manifestația care s-a desfășurat sub conducerea lui N Filipescu este criticată astfel: „copii, liceeni, vânzători, hotărâți să intre în acțiune, au format masa celor care s-au adunat la statuie”⁹.

Primarul Grigore Cantacuzino a demisionat la începutul anului. Locul său a fost luat de Emil Petrescu, din partea P.N.L. Tot din partea acestui partid, N. Fleva a fost ales deputat al orașului București¹⁰. Prefect al Poliției capitalei a fost numit E. Cornescu. Multe probleme trebuiau rezolvate de ei, din moment ce, în ultima vreme, circulația a ajuns aproape imposibilă în capitală. Pe Calea Victoriei, noroiul este atât de mare, încât trebuie să faci sărituri ca să circuli, atât pe trotuare, cât și pe carosabil. În fața poliției, o casă a început treptat să se prăbușească. Este veche și locuită de mai mulți locatari. La parter se afla o ceasornicărie, un magazin de pălării al lui Constantinescu, un magazin de manufactură și florăria defunctului Kiparissis.

Imobilul a fost înconjurat de un cordon de jandarmi. Cartiere întregi sunt lipsite de trotuare, de lumină, de apă și canal¹¹.

Presa prezenta o situație veridică a orașului, în pofida modernizării, a europenizării din ultima jumătate de veac. De altfel, și astăzi, ploile sunt o reală problemă pentru șoferi și pietoni, datorită canalelor de scurgere, iar în Cartierul Latin, de exemplu, de la periferia Drumului Taberei, multe autoturisme stau în fața curților lipsite de canalizare.

Victoria lui N. Fleva la alegerile din luna martie este prezentată ca o „strălucită cetățenească, un adevărat triumf al democrației, ca urmare a înfrângerii Partidului Conservator de către P.N.L.”¹²

La un ceai parlamentar, oferit de liberalul C. Anghelescu în palatul său din strada Rossetti, au participat multe personalități politice. Au cântat Cella Delavrancea (la pian), Belcot, Enescu, Nance¹³.

În urmă cu un secol, pe 28 mai 1914, a fost inaugurat hotelul A. Palace, situat la mică distanță de Ateneul Român, un adevărat reper al capitalei¹⁴.

„Ieri după-amiază s-a inaugurat cu mare solemnitate marele hotel A. Palace. Au fost șazeci de persoane. Are două sute de locuri, jumătate cu instalații de băi și cu apă rece și caldă. Are cea mai mare sufragerie din oraș, patru lifturi”.

Venerabila clădire, renovată de multe ori, a trecut cu bine peste cutremurul din 1940 și cel din 1977, având astăzi o sută de ani de existență.

Intrarea Cadrilaterului în componența României, înfăptuită cu un an înainte, a prilejuit elevilor de la școala nr. 8 să spună: „Mergem să luăm Cadrilaterul”¹⁵.

Ei făceau, de fapt, o excursie la Turtucaia, din sudul Dobrogei. Era primul an când putea fi vizitat de ei. Fuseseră constituite coloniile școlare, fapt apreciat de primarul Petrescu astfel¹⁶: „S-a dovedit că ele oferă micilor copilași din familiile

sărace posibilitatea de a se recrea și a-și reconstitui forțele pierdute prin munca obositoare din timpul anului”. Ele erau organizate în diferite stațiuni din țară. Pentru susținerea lor financiară, se făcea apel la obolul inimilor caritabile. Fosta directoare a „Institutului de fete din Turnu Severin”, M. Marinescu, anunța că „se va deschide în București, în toamna anului 1914, un Institut de fete”¹⁷. A devenit renumit după război, cunoscut sub denumirea „Institutul de fete Moteanu”; se făcea o temeinică predare și o educație aleasă a elevelor, fapt care a generat afirmația: „educație de pension”.

În timpul regimului comunist, la începutul anilor '70, la școala generală nr.17 (A. Petoffi), diriginta G. Marcu le spunea colegelor mele: „v-am dat o educație de pension”.

Primul meci internațional de box s-a desfășurat în luna iunie, în parcul Cișmigiu¹⁸. S-au înfruntat O'Mara, campionul Canadei și Mortnuin, campionul Franței. Au fost opt reprize a câte trei minute fiecare. S-a terminat la egalitate, arbitru în ring fiind românul Niculescu. Gala a fost patronată de Societatea Scriitorilor Români. Iată o îmbinare perfectă a culturii cu sportul.

Orașul a fost, tot în această vară, gazda ministrului de externe rus Sassonov.

„În seara zilei de 3 iunie, în onoarea lui s-a dat un banchet la delegația Rusiei, din Calea Victoriei”¹⁸. Au participat: I.I.C. Brătianu, E. Costinescu, V.G. Mortan, C. Anghelescu din Guvernul României. A participat „corpul diplomatic acreditat la București; patru sute de invitați au fost la o admirabilă seară venețiană, oferită în curtea legatiei, până la ora două noaptea”. Sossonov îl însoțise pe țarul Nicolau al II-lea în vizita de la Constanța¹⁹. Întâlnirea dintre acesta și Carol (ultima) a fost emoționantă²⁰.

Ea a avut ca efect și oficializarea rușiei proiectatei căsătorii dintre Olga, fata cea mică a țarului și prințul Carol. Acesta trebuia „să-și termine mai întâi educația”, a spus partea rusă. Aceasta avea multe lacune; chiar și cu acest prilej, „nefiind o gazdă primitoare”, atmosfera din camera rezervată tinerilor fiind rece.

La jumătatea lunii iunie, întreaga presă comunica cu majuscule, pe prima pagină: „Asasinarea moștenitorului Austro-Ungariei”, „Doliul Austro-Ungariei”, „Arhiducele Frantz Josef a fost desemnat noul moștenitor al tronului”, „Un atentat plănuț acum patru ani”, „Situație foarte gravă”²⁰.

Carol se afla la Palatul Cotroceni în seara de 16 iunie 1914. Contele Czernin, ambasadorul Austro-Ungariei s-a prezentat la el. I-a comunicat vestea. Vădit marcat, a rămas câteva clipe fără să poată articula un cuvânt, apoi a spus²¹:

„Este extraordinară ticăloșia”.

Două femei asistaseră la crime: una tânără și o vârstnică. Prima îi spusese celeilalte:” Se va întâmpla ceva grav”. În memoria lor s-a desfășurat un requiem la biserica catolică Sf. Iosif din capitală²². Au participat personalități din conducerea statului, primite de contele Czernin, plenipotențialul Austro-Ungariei.

Serviciul divin s-a desfășurat „pentru odihna sufletelor asasinaților de la Sarajevo. În interiorul catedralei era un impunător catafalc, înconjurat de făclii aprinse și flori

naturale. În jurul lor erau drapelele îndoliate ale diferitelor societăți austro-ungare”.

La ora 11 a sosit Carol în uniformă de colonel austriacă. Era urmat de Maria și Marioara. Arhiepiscopul Netzamer, înconjurat de clerul capitalei în odăjdii de mare slujbă, cu sfânta cruce în mână, l-a luat pe Carol de mână și l-a condus pe tronul rezervat, în fața altarului”.

Începută în anul 1870, după zdrobirea Franței de către Prusia, la Sedan, „la belle epoque” se terminase (perioada fără războaie). Evenimente militare se desfășurau în Peninsula Balcanică. Grecia atacase Albania. Colonia albaneză din București a adresat un apel cu următorul conținut: „Frați români și albanezi! S-au încheiat trei luni de la atacul grec asupra coaliției. Față de această acțiune banditească, veniți în număr cât mai mare la întrunirea de miercuri, 2 iulie, ora 3 p.m., în Sala Transilvania, unde oratorii vor înfiera cum se cuvine banditismul Greciei”²². Comentând acest aspect, în periodicul „Seara” se spunea: „Măcelul înspăimântător, care va rămâne veșnic cea mai mare rușine a secolului, se întinde din ce în ce. Nebunia sângelui se întinde chiar și-n sănătoasa Anglie”²⁶.

La scurt timp după Sarajevo, regele Carol I a anunțat oficial într-o conferință: „Va fi război”²³. Din București, a emis ultimul decret²⁴. A părăsit apoi, pentru ultima dată, capitala, cu trenul spre Sinaia. Pe 2 septembrie 1914, I.C. Brătianu a declarat „neutralitatea completă a României”²⁵.

Din păcate, jurnalistul se înșela, acest război n-a fost cea mai mare rușine a secolului, fiind întrecut de cel de-al doilea război mondial.

Pe 26 septembrie 1914, la reședința sa de pe Valea Prahovei, în castelul Peleş, s-a desfășurat ultima audiență a celui care conducea țara de 48 de ani. În vârstă de 75 de ani, Carol I era bolnav de o lună de zile. Presa relatează știri laconice despre boala sa, din care nu reieșea gravitatea acesteia, deși nu se ascundea faptul că nu părăsea patul decât pentru scurt timp²⁷. În aceste împrejurări s-a desfășurat audiența solicitată de emisarii guvernului Angliei, frații Baxton. Ei conduceau „Liga balcanică” și parcurgeau aceste țări cu scopul de a le atrage de partea Triplei Înțelegeri.

Sunt ultimele comentarii politice ale lui Carol I. Iată relatarea acestei discuții²⁸:

„Majestate, Anglia se interesează foarte mult de România. Opinia publică de la noi privește cu drag spre Dumneavoastră, la Dunăre. Anglia simpatizează cu ideile Dumneavoastră naționale.

- Adevărat? Ce frumos! Eu, domilor, fac politică aici de aproape o jumătate de secol și știu că niciodată Anglia nu s-a interesat de noi. Dar vă cred pe dumneavoastră. și-mi pare bine, chiar și așa, târziu, că Anglia începe să ne poarte simpatie. Îmi pare însă rău că dumneavoastră n-ați venit încă de anul trecut să manifestați aceste sentimente ale Angliei. știți că anul trecut, guvernul din Londra nu voia să primească pe ministrul nostru Mișu, nici măcar pentru a auzi dezideratele României, nici să-l asculte și ne-a fost de mare folos recomandarea ambasadorului Germaniei.

Îmi spuneți că Rusia vrea să elibereze, cu ajutorul Angliei, naționalitățile mici; eu știam că vrea să ajungă la Constantinopole. În ce privește sentimentele mele, nu are dreptul să le suspecteze. Armata mea, pe care o iubesc mai mult decât oricine și la a cărei înflorire am lucrat atâta timp, nu am dreptul să o expun la aventuri din care nu pot ști cum va ieși...

Dar știți că este plăcut ce spuneți. Simpatia Angliei? Mulțumesc, asta îmi face plăcere. Mulțumesc.”... A fost ultima sa afirmație politică!

Este de remarcat claritatea regelui în toate ideile sale. Față de Rusia își manifesta neîncrederea, fiind de menționat ironia sa acidă: „știam că vrea să ajungă la Constantinopole”. Nu a putut ierta niciodată acesteia că „aliata” din timpul războiului de independență luase României Basarabia. Toate aceste afirmații au fost făcute cu mai puțin de 24 de ore înainte de a se stinge!

În dimineața zilei următoare, pe 27 septembrie 1914, la ora șase fără un sfert, Carol s-a stins din viață²⁹. Iată, deci, importanța cu totul ieșită din comun a acestei audiențe.

Deosebit de interesant este și faptul că partenerii regelui, reveniți la București, s-au aflat, la rândul lor, la cumpăna dintre viață și moarte. Peste doar câteva zile, adică pe 3 octombrie, când ieșeau din hotelul Athenee Palace, unde închiriaseră o cameră, un tânăr turc a tras asupra lor șase focuri de revolver³⁰. Se numea Redgib și era membru al asociației denumite „Junii Turci”. A fost imediat reținut de șoferul lui C. Argetoianu și a fost dus la secția de poliție pentru cercetări. Victimele atentatului au fost rănite la gât și la omoplat.

Trecătorii le-au acordat primele îngrijiri în hotel. Au fost rapid transportați la sanatoriul Elisabeta. Un reputat chirurg, profesorul-doctor Thomas Ionescu, s-a dus la ei și i-a consultat, în prima zi. „Convingerea mea este că au scăpat cu viață”³¹. La poliție s-a descoperit că adevăratul nume al atentatorului este Hasan Efendi, jurnalist din Salonic. La sfârșitul lunii, el era în închisoare, în vederea judecării sale. Aici a fost vizitat de frații Baxton care, într-adevar, s-au refăcut până la sfârșitul lunii, confirmând convingerea reputatului chirurg care-i consultase. Ei au declarat atentatorului „că-l iartă”, dându-i chiar și o Biblie și o plapumă, toamna fiind înaintată³².

Peste un an de zile s-a desfășurat procesul său, la „Curtea cu juri” din Ilfov³³. A avut trei avocați care au spus că „este criminal de idei, nu de oameni”. O astfel de teză avea să ducă, în perioada interbelică, la achitarea legionarilor. A fost condamnat la cinci ani de închisoare³⁴. Frații Baxton, însă, după vizitarea sa la închisoare, au plecat la Sofia, în scopul atragerii Bulgariei de partea Angliei. Țara pe care o părăsiseră era în doliu după marele ei rege!

În articolul intitulat „Boala suveranului” din 12 septembrie 1914, publicat în jurnalul Seara, se arăta: „Cel care a condus țara vreme de 48 de ani a trebuit să nu părăsească patul, conform indicațiilor medicale”. Apropiatii săi au relatat că frământările politice, războiul și presiunile făcute pentru intrarea țării în război

împotriva Germaniei l-au făcut să spună: „Oh, cât aş vrea să mor^{35!}”

Dorința i s-a împlinit în dimineața de 28 septembrie 1914, după glorioasa domnie de 48 de ani, cea mai lungă din istorie.

Decesul este relatat în cotidianul bucureștean, menționat în felul acesta³⁵:

„Astăzi dimineață, Regele a închis ochii în lumina veșniciei. A murit cel mai înțelept conducător de popoare, omul providențial care, cu geniul lui, a creat România modernă. Marele căpitan care a condus oștirea română în culmile luminoase ale gloriei... Moartea sa este cea mai mare nenorocire care a putut izbi vreodată România.”

A doua zi au apărut alte aspecte. „Știrea s-a răspândit în capitală cu repeziciunea fulgerului. De la Poliția Capitalei știrea ni s-a confirmat oficial. S-a arborat drapelul negru la toate instituțiile. Agenția Română de Presă a telegrafiat știrea tuturor guvernelor lumii³⁶”.

Parlamentul a decis să se reunească a doua zi, pentru ca noul rege să depună jurământul. Spectacolele au fost suspendate. Clopotele tuturor bisericilor au început să bată³⁷.

S-au publicat rapid și fragmente din testament: „Îi iert pe cei care m-au atacat și mor cu conștiința împăcată că mi-am făcut datoria până la sfârșit, ca un bun român. Românii să realizeze mărirea Patriei³⁸.”

Ultima sa dorință a fost să fie înmormântat la Curtea de Argeș și dacă „locuitorii capitalei mele dragi o vor cere, să fiu adus la București. În mormânt să mi se pună sabia avută în 1877 și coroana de oțel³⁹”.

Guvernul a dat o proclamație către popor, în care este redată „marea sa durere”. Președintele Consiliului de Miniștri era I.I.C. Brătianu, președintele P.N.L., Emil Petrescu, primarul capitalei, a convocat imediat consiliul cameral.

„Consilierii se aflau în preajma sa, în picioare. Li s-a comunicat știrea, împreună cu profunda durere ce a zguduit întregul popor al capitalei, prin moartea suveranului. În fața acestei lovituri neașteptate, poporul se roagă ca cerul să-l întărească”. Guvernul a adresat reginei Elisabeta, la Peleş, unde a survenit decesul, o telegramă, conform uzanțelor, după ce Ferdinand a depus jurământul în calitate de rege. I. Brătianu și-a prezentat demisia. Regele, la rândul său, l-a rugat să gireze conducerea guvernului⁴⁰.

La orele 2 p.m., corpul regelui a fost așezat pe un afet de tun și transportat la Sinaia, de unde trenul a plecat spre Mogoșoaia. Aici a fost pus pe un alt afet de tun și transportat la șoseaua Kiseleff, fiind dus la palatul regal din Calea Victoriei, unde a fost pus în Sala Tronului. Pe traseu a fost escortat de comandanții regimentelor din București, însoțit de doi ofițeri și un subofițer. Din capitală, cu un tren mortuar, a fost dus la Curtea de Argeș, pentru înmormântare. Avea un cosciug din stejar, îmbrăcat în catifea purpurie, ca toți din familia Hohenzollern⁴¹.

Ferdinand a depus jurământul în capitală, în fața Parlamentului, în ziua de 29 septembrie 1914. S-au tras în oraș 101 salve de tun.

Continuitatea atât de importantă pentru orice stat era asigurată!

În timpul ceremoniei desfășurate în Parlament, membrii acestuia erau foarte solemn, în ținute adecvate. „Doamnele sunt în doliu. Membrii Curții de Casație au apărut în togă roșie. Noul rege, zdrobit de durere, are ochii plânși, fața fiindu-i scăldată în lacrimi”⁴².

În discursul ținut, acesta a spus: „Chemat prin grația lui Dumnezeu și voința națională a fi urmașul marelui întemeietor...”⁴³.

La catedrala catolică Sf Iosif s-a desfășurat un serviciu divin. „Cernită în întregime, avea un aspect măreț și sinistru. Toți membrii coloniei germane au fost prezenți. Predicatorul catedralei a elogiât memoria dispărutului. Ultimile cuvinte au fost acoperite de sunetul clopotelor”.

Este o zi frumoasă și liniștită. Razele dulci ale soarelui tomnatic se răsfrâng piezișe asupra capitalei, dând străzilor îndoliate o înfățișare tristă și solemnă. Capitala întregă este în picioare. Toți sunt preocupați să găsească un loc cât mai bun de unde să-l vadă, pentru ultima dată, pe marele și iubitul nostru rege. Cei mai mulți poartă doliu pe îmbrăcăminte și-n suflet. Circulația pe Calea Victoriei, I.C. Brătianu, L. Catargiu a fost oprită. Ambele trotuare ale bulevardelor sunt ocupate de elevii școlilor primare și secundare, de liceu, de cele două seminarii, cu drapelele îndoliate. Elevele și profesoarele sunt în doliu. Elevii și profesorii au doliu la șapcă și la braț. Pe traseul ce duce la Mogoșoaia sunt așezate trupele.

Gara Mogoșoaia era cernită în întregime. Felinarele sunt acoperite cu crep negru și sunt aprinse. Steagurile naționale și de doliu sunt puse pe clădire.

La apariția trenului mortuar, forturile din Chitila încep a trage primele salve de tun. Pe urmă au început să tragă și forturile din Mogoșoaia, trenul oprind și aici.

Ministrii s-au apropiat de tren, din care au coborât Ferdinand, Maria, Carol și aghiotanții.

După un serviciu divin, cosciugul a fost pus pe șase cai negri, conduși de mai mulți căpitani. Spada regelui era purtată de generalul de divizie Lurcă Alexandru, asistat de doi generali de brigadă, cu săbiile scoase.

I.I.C. Brătianu, V. Misil (președintele Senatului), M. Ferechide (președintele Adunării Deputaților) țin cardoanele afetului. Coroana lui Carol era purtată de mai mulți generali. Spre sfârșitul cortegiului se găsea și calul lui Carol, care nu a mai fost niciodată încălecat.

Traseul cortegiului: șoseaua Kiseleff, L. Catargiu, I.C. Brătianu, Piața Carol, palatul regal. La palat, cosciugul a fost coborât și urcat în palat de un grup de generali. Pentru orele în care Carol a fost în palat s-a fixat o gardă militară. S-au tras 101 salve de tun iar clopotele tuturor bisericilor din oraș au răsunat în continuu⁴⁴.

Nu întâmplător, la Teatrul Național, s-a jucat piesa „Viforul”, de B. șt. Delavrancea, în care noul domnitor al Moldovei, Petru Rareș, prelua cu hotărâre cârma domniei.

Iată atmosfera din această zi de toamnă din București:

„Lumea, nerăbdătoare de a vedea pentru ultima dată pe rege, mai ales miile de provinciali veniți în București, s-au adunat în fața palatului, formând o mare compactă”. Trei cordoane de polițiști erau până la intrarea în palat.

Un copil de patru ani s-a pierdut de mama lui, fiind cu greu scos din mulțime și dus acasă.

La orele 11 au fost pornite, în bubuit de tun și-n plâns de clopot, rămășițele pământești ale primului nostru rege.

Magazinele erau închise, steagurile îndoliate fiind peste tot. La „Clasic“ era prezentat filmul ceremoniei de înmormântare.

Cele 101 salve de tun au anunțat plecarea de-a pururi din capitală a Marelui nostru Rege.

De la palat, convoiul a luat-o pe Calea Griviței, ajungând la Gara de Nord. În fața Fundației Universitare se aflau studenții. Pe peronul Gării de Nord, onorurile au fost date de o companie de pionieri din Batalionul Doi, cu drapel și muzică⁴⁵. La orele 11, trenul mortuar a plecat spre Curtea de Argeș. Impresionantă manifestație de pioșenie pentru fostul suveran.

În același timp, în capitala țării sale de origine, Berlin, era doliu. Cel care intrase în București în ziua de 10 mai 1866, într-un poștalion tras de șase cai negri, la 27 de ani, îl părăsea după 48 de ani de glorioasă domnie, în care țara devenise independentă și era o putere respectată în zonă. Pacea încheiată la București în 1913 consfințește aceasta.

Trenul mortuar se îndrepta spre Curtea de Argeș, unde se odihnesc osemintele Basarabilor, voievozii țării Românești. A lăsat 12 milioane lei aur pentru așezămintele culturale⁴⁶. „Pentru iubiții mei bucureșteni” a formulat propunerea ridicării unei statui reprezentându-l pe Bucur Ciobanul, legendarul întemeietor al „cetății de pe Dâmbovița”. Aceasta nu s-a realizat nici astăzi; propunerea făcută de mine Primăriei în acest sens a fost respinsă!

Note:

1 - Capitala, 17.03.1914

2 - Idem, 01.06.1914

3 - Idem, 15.07.1914

4 - Idem, 15.07.1914

5 - Seara, 20.07.1914

6 - Idem

7 - Idem, 10.09.1914

8 - Neamul Românesc, 01.10.1914

9 - Capitala, 03.10.1914

10 - Seara, 20.01.1914

11 - Idem

12 - Idem

13 - Idem, 12.03.1914

14 - Idem, 29.05.1914

- 15- Idem, 10.06.1914
- 16- Idem
- 17- Idem
- 18- Idem, 04.06.1914
- 19- Vizita Țarului Nicolae al II-lea, în M.I.nr.10
- 20- Seara, 20.06.1914
- 21- Idem
- 22- Idem, 01.07.1914
- 23- Idem
- 24- Colecția M.M.B.
- 25- Seara, 02.09.1914
- 26- Idem
- 27- Idem, 01.09.1914
- 28- Idem, 05.10.1914
- 29- Idem, 27.09.1914
- 30- Idem, 05.10.1914
- 31- Idem, 06.10.1914
- 32- Idem, 20.10.1914
- 33- Idem, 01.10.1915
- 34- Idem, 10.09.1915
- 35- Mușat și Ardeleanu, De la Statul geto-dac la Romania Mare, Ed. St. '83, pag.445
- 36- Idem, 06.10.1914
- 37- Idem
- 38- Idem
- 39- Idem
- 40- Idem
- 41- Idem
- 42- Idem
- 43- Idem
- 44- Idem
- 45- Idem
- 46- C.C. Giurescu, Istoria romanilor din cele mai vechi timpuri pana astazi, edit. Cugetarea, 1943

SUMMARY

As the title suggests, the article presents Bucharest during the last months in of king Carol I of Romania's reign and life. The facts, events, atmosphere of the epoch have been selected from several newspapers of the time.